

Justis-og beredskapsdepartementet

Deres ref:

Vår ref: 2016/53865-2

Arkivkode: 008

Dato: 05.07.2016

Høringssvar- endring av rettshjelpsloven, rettshjelpsforskriften og stykkprisforskriften

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) viser til høringsbrev av 25. mai 2016, om forslag til endring i rettshjelpsloven, rettshjelpsforskriften og stykkprisforskriften, med høringsfrist 6.7.2016. Bufdir har ansvar for barnevern-, familie- og oppvekstfeltet. Vårt høringssvar retter seg mot disse saksområdene.

Det framgår av høringsnotatet at formålet med endringsforslagene er « å gjøre ordningen mer treffsikker slik at det er de rette sakstyper og personer som gis rettshjelp » og « (...) å bidra til at fellesskapets ressurser brukes på en effektiv måte ».

Bufdir støtter disse målsettingene, og er enig i at det er behov for å gjennomgå og iverksette tiltak som kan bidra til

- at saker løses så tidlig som mulig,
- at partene og rettshjelpere/advokater får et incitament til arbeide for å oppnå minnelige/utenrettslige løsninger
- at saksbelastningen for domstolene og fylkesmennene reduseres

De fleste endringene som foreslås innebærer en innstramming av gjeldende regler, både når det gjelder sakstyper og de økonomiske vilkårene for innvilgelse av fri rettshjelp. Forslaget innebærer følgelig at det « velferdsgodet og rettsikkerhetsgarantien » ordningen nå understøtter, strammes inn.

Bufdir vil peke på at det i saker som omfatter barn, er viktig å sikre at deres interesser blir ivaretatt selv om andre hensyn kan tale for innstramminger. Barnets beste og barnets interesser skal etter gjeldende rett alltid være førende. En eventuell innstramming må ikke komme i konflikt med dette prinsippet.

Det er også viktig å sikre at rettshjelpsordningen fortsatt bidrar til å sikre at bestemte grupper mennesker får ivaretatt grunnleggende rettigheter uavhengig av økonomi, både på prioriterte og uprioriterte saksområder.

Formålet med rettshjelpsordningen er nettopp å sikre *nødvendig bistand* til de som ikke har økonomiske forutsetninger for å skaffe det selv.

Barnevernssaker, foreldretvistsaker og saker om felleseieskifte og økonomisk oppgjør mellom samboere omfattes i dag av fri rettshjelpsordningen. Endringsforslagene i høringsnotatet innebærer endringer på alle disse saksområdene, men vil så vidt vi kan se ha størst betydning i *foreldretvistsaker* og saker som gjelder det *økonomiske oppgjøret mellom ektefeller og mellom samboere ved samlivsbrudd*.

1. Foreldretvistsaker.

Norsk og internasjonal forskning viser at konflikter mellom foreldre, både under samliv og ved samlivsbrudd, kan ha negative konsekvenser for barn og føre til kognitive, emosjonelle og sosiale vansker. Langvarige foreldrekonflikter kan påvirke barns utvikling i negativ retning. Det er følgelig viktig å sørge for at foreldrekonflikter og foreldretvister løses på et tidlig stadium.

Det er forskningsmessig belegg for å hevde at tiltak som bidrar til å redusere konfliktnivået og bedrer foreldresamarbeidet, samtidig legger til rette for at det inngås bedre og mer robuste avtaler for barna.

Formålet med meklingsordningen i familievernnet er å tilrettelegge for at foreldrene kan komme fram til holdbare avtaler om barna etter brudd. I arbeidet med utviklingen av meklingsordningen i familievernnet, er det et mål også å øke foreldres forståelse for barns behov og hjelpe foreldrene til å samarbeide om barna etter samlivsbrudd for å forebygge konflikter. Det er også et mål å utvikle egne tilbud til barn, slik at egne tilbud kan gis til barn der omstendighetene taler for dette og det er til det beste for barnet.

Styrkingen av familievernnet og utviklingen av tilbud som er tilpasset ulike familiers behov for bistand og veiledning vil kunne bidra til gode bo- og samværsordninger for barn, og at antall foreldretvister som bringes inn for domstolene går ned. Tiltakene har således en preventiv effekt.

Bufdir har ikke noe *selvstendig* grunnlag for å vurdere om de foreslåtte endringene (at en økning av egenandelen ved fri sakførselsaker «*vil kunne ha en preventiv effekt*», at en økning av egendelen vil gi «*rettshjelpsmottakerne et større incitament for å løse konflikter*» eller medføre at «*klienter får et større incitament til å holde omfanget av saken og advokatens arbeid nede*») vil ha effekt. Det framgår ikke av høringsnotatet hvilke kunnskapsgrunnlag som danner grunnlag for slutningen om at disse tiltakene har ønsket effekt.

Det sentrale hensynet i foreldretvistsaker og ved vurderingen av tiltak eller endringer som vil påvirke barns situasjon, er *hensynet til barns beste*.

I høringen legges det til grunn at de foreslåtte endringene vil bidra til at et større antall saker blir løst utenfor domstolene. I de fleste tilfeller vil det være positivt for partene og barna, både personlig og økonomisk, å komme fram til minnelig ordninger. Det er noe forskningsbelegg for å hevde at meklings, i større grad enn rettsavgjørelser, gir mer stabile løsninger for barn etter brudd.

I saker med vold, høy konflikt eller alvorlig psykiatri (risikosaker) vil det derimot ofte være nødvendig med en rettslig behandling for å få løst saken på best mulig måte. I slike saker er det viktig, både av hensyn til barna og foreldrenes rettsikkerhet, at partenes økonomi ikke fører til at de ikke kan få behandlet og avgjort saken av domstolene.

Antallet saker for domstolene vil i h.h.t. til høringsnotatet bli redusert dersom egenandelen øker. Statistikk fra Oslo tingrett (2014- 2015) viser at det vil gjelde om lag 50 % av sakene. I saker hvor partene ikke kvalifiserer til fri sakførsel, vil tiltaket ikke ha noen effekt.

Et tiltak, som riktignok ikke omfattes av rettshjelploven, men potensielt vil kunne omfatte hele målgruppen, vil være å åpne for at partene kan pålegges flere meklingstimer i familievernet, før en sak kan bringes inn for domstolene. Tiltak vil kunne bidra til at flere foreldre kommer til enighet, og derved at antall saker som går til domstolene reduseres. Utgiftene ved domstolsbehandlingen og utgiftene knyttet til fri sakførsel-ordningen vil samtidig reduseres.

2. Endring av reglene om fritt rettsråd og fri sakførsel i saker om felleseieskifte.

Bufdir er enig i at formuesforhold mellom ektefeller i utgangspunktet er et privat anliggende. Erfaringene fra familievernet og meklingsordningen gir holdepunkter for at det økonomiske oppgjøret ved samlivsbrudd er vanskelig og bidrar til store konflikter for mange. Innskrenkninger i ordningen med fritt rettsråd vil kunne ha negative effekt i disse sakene. I separasjons- og samlivsbruddsaker har ofte det økonomiske oppgjøret stor plass og betydning for hvilke ordninger partene kan komme fram til.

God veiledning og bistand både knyttet til tvister/delingen av bolig og andre eiendeler og bidragsspørsmål, bidrar erfaringsmessig til at partene også lettere kommer til enighet og finner fram til hensiktsmessige og gode bo- og samværsordninger for barna. Disse erfaringene tilsier at dagens ordning med fritt rettsråd videreføres i saker hvor partene har mindreårige barn.

Bufdir er enig i at også denne sakstypen bør søkes løst utenfor domstolene. I saker hvor skiftetvisten også vil påvirke barns bo- og samværsordninger, tilsier familievernets erfaringer og *hensynet til barn beste* at det i disse sakene innvilges fri sakførsel, så lenge økonomiske betingelsene for fri rettshjelp for øvrig er oppfylt.

3. Reglene om økonomisk dispensasjon i unntakstilfeller

Bufdir støtter vurderingen av at det kan være grunn til å myke opp og endre praksis knyttet til å dispensere fra inntektsgrensen, både når det gjelder prioriterte og uprioriterte saker, og særlig for personer som forsørger barn.

Bufdir har ikke noe *selvstendig* grunnlag for å vurdere hvilke retningslinjer som bør etableres. Formålet må være å sikre at de som selv ikke har økonomiske forutsetninger for å skaffe det selv, sikres grunnleggende rettigheter, velferdsgoder og rettsikkerhet.

Med hilsen

Aud Lysenstøen
fung. direktør

Merete Fosshagen Wickman
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.